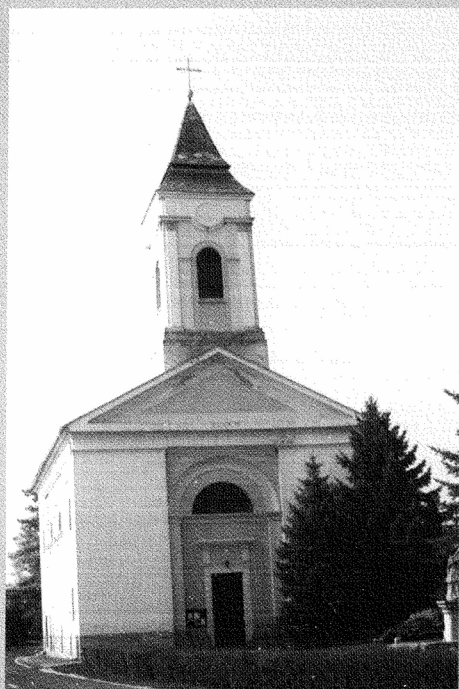




Meszleny Ignác

VELENCEI TALLÓZÁSOK

1999

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	3
A TAVAT TÁPLÁLÓ VÍZFOLYÁSOK	6
VELENCE	10
POLGÁRMESTERI HIVATAL	15
ÓVODA	17
ÚJTELEPI ÓVODA ÉS TEMPLOM	18
MESZLENY KÚRIA ÉS PARK	19
KÖZSÉGI KÖNYVTÁR	20
NÁDKITERMELÉS	23
HALÁSZAT	23
KISGAZDÁK	25
HÁZHELY JUTTATÁS AZ I. VILÁGHÁBORÚ UTÁN	26
VASÚT	26
TELEKJUTTATÁS A II. VILÁGHÁBORÚ UTÁN	28
A VELENCE-TAVI ÜDÜLŐKÖRZET KIFEJLŐDÉSE	29

FÖLDREFORM	36
VEZETÉKES VÍZ	38
ISKOLÁK	39
KÖZSÉGÜNK LELKIPÁSZTORAI	47
NÖVÉNYVÉDŐ ÁLLOMÁS	50
A KÖZSÉG EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁSA	52
A TÓ MEDRÉNEK RENDEZÉSE. KOTRÁS	55
ÉSZAKI ÜDÜLŐ KÖRZET	57
BÁGYOM-PATAK TORKOLATA	58
MADÁRVILÁG	59
VÁSÁRTARTÁS	60
TURISTA UTAKAT AZ ERDŐBE!	60
ELANYAGIASODÁS – SZELLEMI EMELKEDÉS	62
INTENZITÁSI ZÓNÁK A LAKÓTERÜLETEK KÖRÜL	63
FELLENDÜLŐ VIDÉKÜNK	65
KEDVES OLVASÓ!	66

A Velencei-tó a földkéreg azon törésvonalában alakult ki, mely az Eperjesi hegyek, a Zempléni-hegység, a Börzsöny, a Velencei-hegység, a Balaton-felvidék vonalában Mátra, keletkezett 250 millió évvel ezelőtt. E törésvonalban többször voltak magma kitörések. Amikor a kristályosodás hosszabb ideig tartott, gránit, gneisz kőzet képződött, míg rövidebb kihúléskor andezit, bazalt kúpok alakultak ki. A Velencei-hegység alkotóközete zömében gránit és gránit porfír. Málladékaiban sok a nyomelem. Ezért is terem vidékünkön jó ízű szőlő és gyümölcs, a Velencei-tótól délre emelkedő Tutyisi domb is alkalmas szőlő és gyümölcsös telepítésére. A tó vízzáró rétege a Pannon-tenger szürke agyagüledéke. A tó mai alakja a jégkorszakokban formálódott ki. Valamikor nagyobb volt. 1937-ben a 7-es út nyomvonalának építésekor a sárga löszös domb alján tavi kagylóhéjak kerültek elő. Az utóbbi időben a tó területe folyamatosan csökken.

Most 25 km² körül van. A nadapi Templom-hegy délkeleti oldalán jégkorszakbeli szürke homokot termelnek ki.

A Csontrét altalaja is ez a homok. A laza altalaj és a fölötte képződött humusz, valamint Velencén a jó talajnedvesség gyümölcs termelésre teszi alkalmassá e területet. A Meleg-hegy észak-keleti oldalán a gránitban kevés uránium is van. A hordalékból az u.n. Halastó-folyás torkolatánál a tó iszapjából "gyógyiszapot" is kotortak ki. A Bence-hegyen a volt Szűcs-bányában jelez a Geiger-készülék urániumot, Nadapon a Buchli-völgy déli részén molibdént találtak. Pátka felé a Szűzvári völgyben fluoritot bányásztak. Mindkét helyen a csekély mennyiség miatt abbahagyták a kitermelést.

A Bence-hegy nadapi oldalán andezitet ("kék követ") bányásztak. A Bence-hegy elnevezését valószínűleg a szőlők újratelepítését irányító Bence nevű vincellérről kapta. A Templom-hegy mélyén is andezit van.

A magma feltörések különféle tellér képződéseket hoztak létre. Az erózió a körülöttük lévő lazább kőzeteket elmállasztotta és szép, érdekes kőformák maradtak meg. Legnagyobb a hegyvonulat keleti leszakadásánál a pázmándi Kálvária-hegy, régebbi nevén Zsidó-hegy. A kvarcit szikláiban lentől felmászva gyönyörködhetünk legjobban. Sukorótól keletre a Gyapjaszsákot találjuk. Legnevezetesebb a Meleg-hegytől nyugatra lévő impozáns Likaskő. Szép kilátás nyílik Pákozdtól északnyugatra a Tompos hegyen lévő Pogánykőről. Ettől északra vannak a Gombakövek, a Kocka- és az Oroszlánkő. Nagyon szép a Sukoró és Pákozdtól közti Lapos-völgyből megközelíthető sziklás, erdős Hurka-völgy. Ennek felső részéből ágazik el a Bodza-völgy, melynek tetejénél sárgaföldbe vájt "barlang" van. Rejtekhelyül szolgálhatott valamikor. A benne talált mázatlan cserépedény a bronzkorra utal.

Mamut csontvázat találtak Velencén az autópályától délre feltöltött sárgaföldes gödörben és a volt üdülőtábor

területén is. Pákozdvárnál szép *bronzkori* (Kr. e. 1500 körül) urnák, használati tárgyak kerültek elő. Ezek Fehérváron láthatók az István király múzeumban. Velencén több római kori leletre bukkantak. Egy lovas szobor maradványa is az István király múzeumban van.

Avar-kori (Kr.e. 600) sötétszürke törésű, edénymaradványok kerültek elő a községi könyvtár parkjának területén, a volt üdülőtábor területén, és az autópálya Pest felé vezető velencei feljárója mellett.

A pusztaszabolcsi út és a 7-es autóút szögletében *honfoglaláskori* település alapjai kerültek elő. Az épületek feltehetően a törökvész idejében pusztultak el.

A TAVAT TÁPLÁLÓ VÍZFOLYÁSOK

Atavat két nagyobb és néhány kisebb patak táplálja. A legbőségebb a Császárvíz, mely Zámoly, Pátka felől folyik a tóba. A másik a Bágyom-patak, Verebről

Pázmánd, Kápolnásnyéken át torkollik a Velencei öbölbe. Mellék vízfolyása a Csekési Cibulka-ér. Kisebb vízfolyások: a Csontréti-, a Gurgyali, a Gárdony-patak, az agárdi Határ-patak, másnéven a Bikavölgyi, és Pákozdon a Bella-patak. Források: a Meleghegy délnyugati lejtőjén fakadó Angelika-forrás, a Csepegő-völgyi és a Csekési-forrás. Említésre érdemes a lovasberényi erdőben a Mária-völgyben fakadó Antónia, valamint a János-forrás, és Pákozdon a Bella-völgyi forrás. Velencén a plébánia kertjében az 1920-as években kút ásáskor langyos vízre leltek, de a kutat betemették.

Agárdon a Bikavölgyben a vízmű építésekor az 1960-as évek végén fürdőzésre alkalmas meleg forrást találtak. Itt épült fel az Agárdi Gyógyfürdő.

Vasas ízű a "Jancsi-kút", melyet 1860 körül *Meszleny* Lajos furatott velencei parkjában. Vizét az 1950-es évek elején a Gyógypedagógiai Intézet vízvezeték hálózatára akarták csatlakoztatni. Ekkor tölgyfa foglalatot találtak a cső

szájánál. Hasonló ízű víz folyik a velencei régi strandon a két kőgalamb-foglalatú artézi kútból. A tóban a Lángi-tisztáson és Velencén a külső tisztáson lassan befagyó helyek vannak. Lehet, hogy vízfakadás okozza ezeket. A nagy nádasokban a rothadó növénytömeg késlelteti a befagyást.

Dinnyésen az Alsó-Éri-tisztás szélén található egy nagy úszó lápsziget. Erről fiatal koromban uhu vadászbaglyommal rétihéjakra, kányákra vadásztam. Kitűztünk egy hosszú T-alakú vashegyű meggyfát és a ragadozók a fán ülő baglyot meglátva hozzá csapódtak. A víz tiszta, de az iszapos tófenéktől sötét volt. Nagy halak szívesen rejtőzködtek az úszó láp alatt. Egy galagonya bokor is nőtt a lápon. Másik, kisebb úszóláp Pákozdi alatt, a Vendel-tisztás északi szélén van. A harmadikat Velencén, a Papkertalja nevű ligetes nádassal kotorták ki.

A Velencei-tó vize a Dinnyés-Kajtori csatornán folyik a Sárvízbe, innen a Sióba. Dinnyésnél épült a

vízszabályozó zsilip és a halakat visszatartó rács. A víz szintjében korábban jelentős ingadozások voltak. 1866-ban Velencénél a kiszáradt tómederben fehérvári katonák gyakorlatoztak.

1940-ben és '42-ben hóolvadás után a tó vize elöntötte Gárdonyban és Velencefürdőn a mélyebben fekvő üdülőtelkeket. A Pátkai- és a Zámolyi-tározókban tartalékolt csapadékkal szabályozzák a tó vízszintjét. A Császárvíz öntisztulását a nagy nádas szűrőhatása segíti elő. A Bágyom-patakot a Meszleny-patakból tavacskává duzzasztották fel. Ebben sziget is volt. A víz kiépített vízesésein át folyt le. A felduzzasztás fölött a patak partjain sok vízinövény volt. Az ún. "szabályozás" óta a Bágyom-torkolata nagyon szennyezett. Különösen sok szennyet hord bele a Brettyó-ér a velencei Újtelep felől. Célszerű és szép volna a közúti híd előtt egy kőgát építésével mesterséges tavacskát létesíteni a Bágyom vizének tisztítására.

VELENCE

A Velence nevet Károlyi János Fejér Vármegye Monográfiájában a venétekről valószínűsíti. A Magyar Nyelvtörténeti Szótár szerint *velence* régi magyar szó; jelentése szélzászló, irányjelző.

A területet a honfoglalás után az Árpád-ház birtokolta. A község létezéséről Mátyás király korából származó oklevél tanúskodik.

A török megszállás alatt, Sukorót kivéve, a vidék elnéptelenedett. *A földbirtok tulajdonlását 1562 óta tudjuk követni:* Pettendi Ilona, özv. Antalfy Jánosné 1562-ben a Veszprémi Káptalan előtt, minthogy gyermekük nem volt, Fertőfenjék, Velence, Gárdony pusztákat unokaöccseire ketyei Finta Albertre és Benedekre hagyja. A Finta család férfiági kihalása után Velencét Finta Benedek leszármazottjai: a Deső, a Kovács-Szabó, a Toldy és a Nagy-Kaszab családok kapják. Toldy Márton lánya Festetich Pálné lett.

Festetich Mária férje Meszleny János, Győr megyének, később Fejér megyének is alispánja.

Végrendelkezésében megírja, hogy Erdélyből, melynek a törökök adófizetés ellenében fejedelmi jellegét meghagyták, marha felhajtást szervezett Bécsbe. Ebből volt pénze és meg tudta venni felesége osztályos atyafiainak részét. Birtokba helyezésére 1724-ben VI. Károly császártól (III. Károly magyar királytól) donációs-, adománylevelet kapott egész Velencére és fele Gárdonyra. Ezen okirat szerint Velence elhagyott hely volt, melybe Meszleny János telepeseket hívott. A toborzó munkával Vincze György nevű jobbágját bízta meg.

A település a Főszögtől a Főutca mentén gyarapodott. A család kezdetben a mai ÉDOSZ-üdülő helyén lakott. A faluban ekkor plébánia még nem volt. A velencei katolikus közösség eleinte Válhoz tartozott, majd a Pázmándra telepített katolikus szlovákok plébániájának lett a filiáléja, azaz leányegyházközsége. A Főszögön

épült egy kis kápolna, mely a nagy templom 1804-ben történt felszenteléséig volt a katolikus közösség "szent egyháza". Meszleny Jánost akarata szerint a győri káptalan "Öreg templom"-ában temették el 1736. március 16-án.

Fiát, Pált 1759. szeptember 16-án az előbb említett velencei kis kápolnában temették el. Címeres, márvány dombormű őrzi emlékét, melyet most, hogy az épület műemlék jellegű üdülőház lett, a bejárat mellett helyezték el. A kápolna a Meszleny-család (mint a nagy templomot építő kegyúrnak) tulajdonában volt a II. világháború utáni földreformig. A nagy templom oltárképének restaurálásáért cserébe az egyházközség az üres épületet, az egyházmegyei főhatóság hozzájárulásával, Bod László festőművésznek adta. Az épületet Bod László dicséretre méltóan becsben tartja, most műemléki ház. Amikor az épületet restauráltatta, az apszis külső falán egyenlő szárú kereszt került napvilágra. Valamelyik lovagrend jelvénye lehetett.

A lakosság gyarapodásával templomokat építettek. Előbb a református templom épült fel 1743-46-ig. Ez fatornyos volt. A torony leégett. A templom mai formája 1807-ben készült el. A katolikus templomot 1804-ben szentelték fel. *Meszleny János* Velencét végrendeletileg *Pál nevű fiára* hagyta. *Pál fiai: II. János, Antal és II. Pál*, aki örökségét Antalra hagyta, mert a legtöbbet ő törődött vele.

Lányai: *Anna*, aki 1763-ban farádi Vörös Ignáchoz ment feleségül; *Rozália* 1766-ban farádi Vörös Antalné lett. A Vörös-család sárpentelei birtokos család volt. A lányok birtokrészüket a tóhoz közelebbi területeken hagyták. Az egyik birtokrészét később egy *Pilitz* nevű gabonakereskedő vette meg. Tőle a Hajdú-testvérek vásárolták meg. A másik birtokrészt *Szigeti Szerencsi István* szerezte meg. Ő Anna néven gőzmalmot épített a mai Raktár utca közelében, ahol maláta gyártás is folyt. Később *Beck Lajos* vette meg ezt a birtokot a szép kertben lévő lakóházzal.

II. Meszleny Jánosé a régi családi ház (ÉDOSZ-üdülő), az ettől északra elterülő Csontrét, és az e körüli földek, Tükrös-pusztá, a Szilfás birtok egy része lett. Belterületi ingatlana még a mai polgármesteri hivatal és a körülötte lévő földek voltak.

Meszleny Antal öröksége: a Tutyi-, a Szarvas-tanya, Szilfásból 400 hold volt. Birtokolta még a Meszleny-kúriát, meg az innen a Szélescsapásig terülő földeket.

A földek tulajdona öröklés, vétel-eladás folytán megváltozott. Különösen János leszármazottai voltak igen sokan, közülük többen eladták birtokrészüket. A régi családi kúria Burghardéké lett. Tőlük 1913-ban Hauszmann Alajos műépítész vette meg. Ő építette az emeletet a földszintes házra és ő csinosította ki. Ő építette újjá a Budai Várat is. A várbeli Mátyás király-kút bronz kutyái közül kettőt duplán öntetett ki és velencei kertjében állította ki. A második világháború végén ezeket az oroszok elvitték.

Hauszmann Alajos síremlékére a Kerepesi úti temetőben Velenczei Hauszmann Alajosként vésték nevét.

A kertben egy különösen terebélyes kislevelű hársfa és két darab 200 év körüli török mogyorófa van. Hauszmanntól 1926-ban Gshwind Ernő, likőr-, szesz- és élesztőgyáros vásárolta meg. Ez a kúria lett a II. világháború után az ÉDOSZ- (Élelmiszeripari Dolgozók Országos Szövetsége) üdülő.

POLGÁRMESTERI HIVATAL

Tükröst az 1890-es években br. Manndorff Gézáék vették meg. Manndorff Gézát függetlenségi programmal Fehérváron megválasztották Zichy János kultuszminiszterrel szemben országgyűlési képviselővé. Hogy képviselői munkáit elláthassa, 1905-ben eladta Tükröst Sárközy Istvánnak és megvette azt a kertes

házat, mely a mostani polgármesteri hivatal. Ezt Manndorffék 1923-ban eladták gr. Wickenburg Márknak és feleségének, Szapáry Eszternek. Gyermeük nem volt, így a Szapáry-rokonság örökölte. Közéjük tartoztak Nemeskéry-Kissék. Az örökösöktől került a II. világháború után a község tulajdonába. A háborús károk helyreállítása fejében az iparosokat a ház körül kialakított telkekkel fizették ki.

Tükröst Sárközytól 1912-ben Petanovics budapesti vendéglős vette meg. Rövid ideig volt még egy tulajdonosa Tükrösnek, akitől 1917-ben Pick Richárd festékkereskedő vásárolta meg. Pick nevét Tükrössyre magyarosította. Szilfást a Singer-család vette meg. (Nevüket később Gárdonyira magyarosították).

ÓVODA

Meszleny Gyula szatmári püspök a Fő utcában álló szülőházát a mögötte lévő kerttel 1895-ben az irgalmas nővéreknek óvoda céljára adta. A gyerekek felekezeti megkülönböztetés nélkül jártak ide. Később az irgalmas nővérek ebben az épületben katolikus leányiskolát is fenntartottak. Az épületben az önkormányzat ma is óvodát működtet.

Vele szemben volt a községháza. Falán az I. világháborúban elesett katonák emléktábláját helyezték el.

Szórádi Andrásnak a Fő utcában igen érdekes gyűjteménye van a paraszti gazdaság szerszámaiból és eszközeiből.

A katolikus templomban van az ország tizenhat legrégibb harangjai közül a tizenhatodik, melyet 1556-ban öntöttek. Az I. világháború után került Velencére. A háború alatt beolvasztásra összeszedték a harangokat.

Erre azonban végül már nem került sor. A harangok között elcsatolt területekről valók is voltak. Szétosztásukkor Klebelsberg Kunó kultuszminister juttatta ezt a harangot Velencére.

ÚJTELEPI ÓVODA ÉS TEMPLOM

Az újtelepi óvoda területe és a rajta lévő régi ház a Gudenus családé volt. Az épületet a század elején eladták Kacs Kovicséknak. A Tanácsköztársaság után egy baloldali természetjáró szervezet akarta megvásárolni. Ennek megakadályozására az állam vette meg és árvalány intézetet, valamint iskolát létesítettek. Gondozásukat keresztes nővérekre bízták. Az épületben kápolna is volt. Ide jártak az újtelepi és parcellai hívők. Amikor a kápolna kicsi lett, építették a nagyközség által adott telken az új sátor tetejű templomot. A község jelentős pénzadománnyal is segítette az épület megtervezését. Ki-ki tehetsége szerint adakozott az

építkezéshez, legnagyobb összeget a püspökség juttatta. A piarista rend is segített. Dr. Sirák András főorvos, volt piarista diák sokat tett az új templom felépítése érdekében. 1993-ban szentelték fel a templomot.

A nadapi úttól 200 m-re a Bence-hegy tövében van Meszleny Béla, volt adonyi főszolgabíró leszármazottjainak csinos villája. A talaj felszíne közelében vízfakadás van. Mellette jegenye és fenyőfák díszlenek.

MESZLENY KÚRIA ÉS PARK

Meszleny Antal (1748-91) építtette a Bágyom-patak melletti dombra családi kúriánk észak-déli szárnyát. Az épület nyugati-keleti szárnyát fia, Ignác emelte. Innen gyönyörű kilátás nyílik a tóra, a falura, a dombságra. Köréje igényes angol parkot létesítettek.

KÖZSÉGI KÖNYVTÁR

A parkot nagyapám id. *Meszleny Pál*, nagy botanikai tudással fejlesztette különösen széppé. Kerti tó, sziget, vízesés, öt híd, sziklakert, fenyvesek voltak a kertben. *Meszleny Pál* felesége *Kégl Anna* volt. Mikor utóbb nővére *Kégl Irma* férjhez ment *Meszleny Benedek*hez, a tehetős gazda és üzletember *Kégl György* számukra felépítette azt a kúriát, mely a mai községi könyvtárnak ad helyet. Say Ferenc fehérvári műépítést bízta meg a kúria felépítésével. A kúria 1888-89-ben készült el. A kert déli sarkában álló feszületet dédszüleim *Meszleny Lajos* és *Chernel Rozália* emelték "megmenekülésük emlékére". Az történt ugyanis, hogy villám vágott az út mellett lévő tölgyfába, a lovak megbokrosodtak és a kocsi felborult.

Meszleny Benedek volt a régi Velence-tavi vadásztársaság vezetője. Tavasszal a nád kivágása és a megemelkedett vízszint következtében át lehetett ladikkal kelni a tavon. Dinnyés és Pákozd között át

tudták fogni a tavat a puskás, a vadfelszedő csónakok. Velencén volt a vadászat vége. A feljegyzések szerint évente 5-7 vadászat volt. Akkor voltak elégedettek, ha egy nap 1000 db szárnyas került a terítékre.

Bence bácsi 1909-ben meghalt. Az örökösök az I. világháború idején sok hadikölcsönt jegyeztek és 1921-ben kénytelenek voltak házukat gr. Wenckheim Ferencnek eladni. Wenckheim Ferenc angol felesége látva, hogy az újtelepi gyerekek az Ófalu iskoláiba menetelnek, új iskolát alapított az Újtelepen. Wenckheim Ferenc a Szarvastanyából birtokrészt vett meg és ráépítette a Ferenc-tanyát.

A Tópart utcában, a mostani Helios Szálló épületét Peék Gyula plébános családja bírta. Az I. világháború után gr. Wickenburg István volt fiumei kormányzó vette meg. Lányuk Márka a katolikus leányegyesület, a KALÁSZ fő szervezője volt Velencén. A katolikus legényegyesületet, a KALOT-ot, Kasó Imre adóügyi jegyző szervezte.

Kulturális, erkölcsnevelő, szórakoztató összejövetelek, színjátékok a község társadalmi életének eseményei voltak. Wickenburgné és Márka a II. világháború alatt eladták a házukat Pirkner és Czetner cégnek. Ők lőszerládákat gyártottak itt. Az államosítás után nádüzem lett a telep.

A református parókia mellett pezsgőgyár volt. A ma is meglévő magas boltozott pincékben érlelték a pezsgőt. Később katonai raktárnak használták. Utóbb a "Szölfa" oltványszaporító vállalat raktára volt. Jelenleg a Fűri nagykereskedés raktára.

A tóparti rétek, legelők, a nádasok egyéni tulajdonban voltak. A sík vizek, az utak, csapások, két kőbánya közbirtokossági tulajdonban maradt. A részarányi elszámolásokból lehetett a tulajdonváltozásokat követni.

NÁDKITERMELÉS

Anádkitermelés jó kereseti forrás volt. Erősebb fagyok után, ha "beállt" a tó vize, tolókaszával, kézi gyalázkával vágták részért a nádat. Majd szánkókon húzták a partra, ahol kupacokba rakták. Itt válogatták és kötötték a nádat osztályozva kévékbe. Az export és a stukatúr minőségi nádat köríves nyitható formákba rakták. Ennek zárása után dróttal kötötték össze a kévéket. A tetőfedésre való nádat saját anyagával kötötték össze. A tóbíró feladata volt a nádvágók, valamint a tulajdonosok részének számon tartása.

HALÁSZAT

Ahalászatot 1911-től vállalkozó bérelte a Velence-tavi Halászati Társulattól. Ő alkalmazta a halászokat. Horgászjegyek kiadása is őt illette meg. A tó

3967 holdas területéből 2057 kat. hold Pákozdhoz tartozott (Fehérvári Káptalan tulajdona), 870 hold Velencéhez, 413 Gárdonyhoz, 337 Agárdhoz, 217 Sukoróhoz, 73 Dinnyéshez tartozott.

A tó államosítása után a halászok megalakították a Velence-tavi Halászati Szövetkezetet. Ők bérelték a halászati jogot 1974-ig. Ekkor az állami tulajdonos a Horgász Egyesülettel kötött bérleti jogviszonyt. A halászoknak földjük is volt. Ezeket is a szövetkezet keretében művelték. Majd az ő földjeiket is becsatolták a Velence-tó Környéki Vörösmarty Szövetkezetbe.

Érdekes volt a téli kerítő hálóval történő halászat. Lékeket vágtak és egyik nagy léktől kezdve hosszú fenyődorongokhoz kötött hálót toltak léktől-léig. A léksor végén a másik nagy léken húzták ki a ficánkoló halakkal teli hálót. A halak ugyanis az oxigénben gazdagabb lékes részekhez úsztak.

A tóban őshonos hal a vadponty, a keszeg, a kárász, a csuka, a süllő. Betelepített fajták: a tükörponty, a harcsa, az angolna. Süllőt is engedtek be a tóba. Később mesterségesen nevelt ivadékokkal növelték a halállományt.

KISGAZDÁK

A kiskgazdák földjei a Szélescsapástól Pusztaszabolcs határáig terültek el. A földigény kielégítésére az I. világháború után a Kis-út mellett az ún. "Proli" és vitézi földeket juttatták. A Gurgyal távolabbi részén voltak a módosabb gazdák tanyái: szórádi Kisséké, Kolláréké. E két földbirtok házasság révén egyesült. Távolabb volt a Csőszház. Bognárék tanyája a Bika-völgyben volt. A Szabolcsi út mellett Ludmannéknak, gazdag Kisséknek, Szórádiéknak és Bárányéknak volt tanyájuk.

HÁZHELY JUTTATÁS AZ I. VILÁGHÁBORÚ UTÁN

Régebben a családoknál nagyobb volt a gyermekáldás. Velencén II. József idejében 1027 lelket, 1943-ban 3016-ot, 1999. január 1-jén 4006 lelket számláltak.

Az I. világháború után parcellázták a Pusztaszabolcsi út és a Kis-út közötti területnek a Kossuth utcáig terjedő részét. Kivétel volt a középen álló Hajdú-tanyához tartozó magtár és lóistálló körüli földterület. A magtár elhelyezésénél fontos szempont volt a vasút közelsége, a lovak a tóparti réten legeltek.

VASÚT

Avidék fejlődésére meghatározó volt az olasz tőkével épült, 1861. április 1-jén felavatott Duna-

Száva-Adria (DSA) vasút társaság Budapestet Trieszttel összekötő vonala. Ez 1932. július 1. óta a MÁV tulajdona.

Gyermekkoromban még néztük, melyik kocsi DSA és melyik MÁV jelzésű. A Déli Vasút az áruszállítás szempontjából az állomásokat Kápolnásnyék keleti szélén, Kisvelencén (a mai Velencefürdő megállótól keletre) és Dinnyésen építette meg. A személyszállítás kielégítésére a MÁV épített Gárdonyban, Agárdon és Velencén megállókat.

1939-ben kezdődött a második vágány építése. Ekkor Gárdonyban kitérő és rakodó állomást létesítettek. A régi velencei állomást megszüntették és középperonos állomásokat építettek vas felüljárókkal Velencén, Velence-fürdőn és Agárdon.

Az ingázó munkások közül többen a hajnali fél 5 körül közlekedő ún. "balkán" vonattal jártak be a dél-budai ipartelepekre. Ők bizony csak délután értek haza.

A Gurgyal velencei területének a Bika-völgyig húzódó része közlegelő volt. Az Ófaluból, majd az Újtelepről is ide hajtották a gulyát, a kondát. A síneknél kerítéses sorompó volt. A gulyán kolomp volt, a kanász tülkölt, hogy eresszék ki a jószágot. A vasút és a 7-es út forgalmának növekedése miatt a jószágok áthajtását megszüntették. A gulyát ezután a Csontréten legeltették.

TELEKJUTTATÁS A II. VILÁGHÁBORÚ UTÁN

A Wickenburg telep (Ősz, Nyár utcák) a két háború között épült. A II. világháború után nagymérvű telekjuttatás volt. A Kertész utca és a Szélescsapás, továbbá a Kossuth utca és a Bekötő utca között, valamint az említett Hajdú-féle magtár környékén mértek ki házhelyeket. A magtár a háború alatt elpusztult.

Házhelyeket mértek ki még a Beck-major körül, a Kis-út, a Gesztenye és a Sirály utca környékén. A földreform következtében bőven volt föld és nagy telkeket mértek ki. Később az összenyíló kertekben utcákat nyitottak.

1950 körül épültek be a "Szűcs Zsófi"-féle területen a nagy ABC-től keletre a Vihar, a Nap, a Daru és Szél utcák. Ez idő tájban építették fel az ÉDOSZ üdülő környékén a Jázmin és a Rózsa utcák házait is.

A VELENCE-TAVI ÜDÜLŐKÖRZET KIFEJLŐDÉSE

Elsőször Agárdon parcelláztak az Országút és a vasút melletti részeken. A parcellázás jó üzletnek bizonyult, melyet Velencén Beckék követtek. Az Országút melletti földjeiket Gárdonyig kifarcellázták. Így létesültek az 1, 2.... 6-os utcák melletti üdülők.

Gárdonyiban is mérték ki a vasút és a tó között területeket. A MÁV kedvezményes menettérti jegyeket adott ki a Velence-tavi állomásokhoz.

Eredetileg Meszleny Pál tulajdona volt a későbbi Velencefürdői strand és a körülötte lévő terület. Tarnai nevű vállalkozó közreműködésével parcellázták ki, ezért nevezték egy ideig Tarnai-strandnak a Velencefürdőit.

A II. világháború után sok föld és telek került állami, tanácsi, később önkormányzati tulajdonba. Ezeken is sok üdülőtelket alakítottak ki. Jelenleg már XVI-os utca is van a parcellán. Az üdülőterületeken egyre többen állandó lakosként jelentkeznek be.

Az 1970-80-as években alacsony kamatozású építési hitelt lehetett kapni. Sok szép ház épült ebben a konstrukcióban. Ekkor a "Balaton tehermentesítésére" a Velencei-tó fejlesztését szorgalmazta a kormányzat. A tárcák viszonylag könnyen juttattak pénzt. Megépült a

Bence-hegyen a Panoráma út, a Főutca kertjeinek alján a Camping út. A Főutca másik oldalán is lakótelkek részére sajátítottak ki területeket a kertek végéből. Így pénz állt a portákhoz, a szőlőhegyen meg megemelkedtek a telekárak. A saját erejű pénzekhez fel lehetett venni olcsó lakáshiteleket. Fokozta az építkezést, hogy a 70-es évek végére, 80-as évekre felnőtt a "Ratkó generáció". Ratkó Anna miniszter intézkedésére 1950-56 között megnehezítették a művi vetélést. Ez demográfiai növekedést eredményezett. A fiatalok tekintélyes hányada szülői háttérrel, és az állami hitelt felhasználva az iparosodó Székesfehérváron és Pesten létesített új otthont. Velence is dinamikusan fejlődött. Pázmándiak is építettek házakat az Újtelepen, ahonnan könnyebben lehetett Fehérvárra járni.

A fellelülés leírása mellett meg kell emlékezni a történelmi kataklizmákról is.

A török hódítás alatt Velence elnéptelenedett. Az 1848-as első csata Pákozdi és Sukoró között volt. Velencén a

honvéd csapatok csak átvonultak. A Haditanács Sukorón a református templomból irányította a csatát. A magyar sereg Móga János altábornagy vezetésével védekező állást foglalt el Jellacić mintegy 100 főt, Móga 7 halottat és 37 sebesültet veszített. A győztes pákozdi csatának elsősorban politikai hatása volt nagy. A szabadságharc elején a felek még bizonyos önmérsékletet tanúsítottak. Édesapám egy sárosdi honvéd kijelentését említette: "Azért vasárnap nem harcoltunk".

Az első világháborúban vidékünkön harctér nem volt, de a községből sok katona esett áldozatul. A régi községháza falán márványtábla hirdeti emléküket.

A legnagyobb pusztítás a II. világháború alatt volt. A németek Ercsőtől a Velencei-tóig, innen a Balatonig kiépítették a "Margit"-vonalat. Miután az orosz csapatok átkeltek a Dunán, december 10-én érték el a velencei állomásnál a vonalat. A németek tankcsapdát ásattak munkaszolgálatosokkal parkunkban. Előtte, mögötte

meg lövészárkok-rendszereket csináltattak. A német tüzérség lőállásai a Bence-hegy alján voltak, az oroszoké meg a tó déli részein. Az oroszok az Újtelep környékére vonták össze sorozatvetőiket, a hírhedt "Sztálin orgonákat". December 21-én ösztüzet zúdítottak a vonalra és áttörték, 22-én a falu északi részét is elfoglalták, majd előre nyomultak a Vértésig. A pincék tele voltak borral, a lerészegedett katonák nőket erőszakoltak meg és garázdálkodtak. Az orosz támadás a Vértés aljáig hatolt fel. Csókakőnél újra teleszívták magukat borral. Januárban a német Wehrmacht és az SS alakulatok ellentámadása Fehérváron át lehatolt a Dunáig. Visszakanyarodva most dél-kelet felől támadtak. Velencén a Vásártérig (Hősök tere), Nyéken az országútig tudtak előre nyomulni. Biztonsági okokból 10 nap múlva visszavonultak Börgöndig. Emlékezetes, hogy ütközetek közötti csendesebb vasárnapokon az orosz parancsnok megengedte a misézést. Kápolnásnyéken a mise végén sírva énekelték a Magyar Himnusz.

Márciusban a németek a nyugati frontról kivonták a 6. Páncélos hadsereget és Budapest elfoglalására indítottak támadást. Az oroszok gáztámadástól tartottak, ezért hat Velence-tó körüli községet kiürítettek. Talicskákon, kordélyokon cipeltük az élelmet, holmicskákat és vonultunk a 7-es út egyik oldalán Martonvásárig. Az orosz csapatok meg az út másik felén nyugat felé. A 7-es út mellett öt orosz védelmi vonal volt kiépítve, rengeteg tűzérési és páncéltörő ágyúval. A németek Börgöndtől csak a Velence-Pusztaszabolcsi útig tudtak előnyomulni. A németeknek a veszített háború tudatában már csak az volt a céljuk, hogy az orosz megszállást minél messzebb tartsák a németajkú területektől. A támadás kudarca miatt aztán visszavonultak.

Magyarország teljes területét április 4-ére foglalták el az oroszok. Mikor visszatértünk, kirabolt otthonokat találtunk. A községben hat szarvasmarha maradt, melyeket a kilakoltatáskor magukkal tudtak vinni. A

hordókból a szinbort leszívták, csak megbüdösödött cefre maradt.

A harcok befejeztével a lakosság előszedte elásott vagy elfalazott holmiját. Aztán elindultunk Nyugat-Magyarországra baromfit, süldőt cserélni, hogy elkezdhessünk gazdálkodni. Volt olyan "szerencsés", akinél lesántult vagy feltört hátú lovat hagytak az orosz csapatok. A lovak sebeit begyógyították és igába tudták őket fogni. Volt, aki óráért cserélt az oroszoktól lovat.

A háború májusi befejeztével sok megviselt hadifogoly is hazaérkezett, de nagyon sokan odavesztek; különösen a Don-kanyarban. Az oroszok sok civilt is elhurcoltak, "malenkij robot"-ra. Akadt, aki meg tudott szökni, de voltak akiket munka- vagy foglytáborokba hurcoltak.

A krónikásnak összlakossági események leírás a dolga. Egyéni és családi tragédiák, és a Gondviselés vezette menekülések megírása túl terjedelmes volna.

Leghamarabb a szőlőgazdálkodást lehetett beindítani. Késői metszés ellenére sikeres szüret volt 1945-ben. A környék malmai elpusztultak. Érdre jártunk öröltetni. Apámnak a Tutyiban földbevájt körte-alakú, kiégetett hombárokban sikerült számottevő búzát megmenteni. Ez azért volt jelentős, mivel a magtár, a csűr leégett.

FÖLDREFORM

A II. világháború utáni földreform 100 holdban, illetve az önkezüikkel művelő gazdáknak 200 holdban maximálta a földterületet. Az 1948-as "fordulat éve" utáni kulákküldözésben ezek a nagyobb gazdaságok ellehetetlenedtek. 1950-52-ben a kisbirtokosokat is a megalakított termelőszövetkezetekbe kényszerítették. Velencén a Dózsa Tsz alakult meg. 1961-ben a Dózsa Tsz-t a Kápolnásnyéki Vörösmarty Tsz-szel egyesítették. A velencei földeket a Hajdú-tanya - Tutyisi határvonalig ez

a tsz művelte. Innen délre a földeket az Agárdi Mezőgazdasági Kombináthoz csatolták. Ezzel megszűnt a török uralom óta kialakult birtokstruktúra. A velencefürdői Meggyfasortól nyugatra eső területeket Gárdonyhoz csatolták. A szőlők többségét a gazdák megtudták tartani.

Székesfehérváron nagy ipartelepeket létesítettek. A fiatalság most már itt és a szolgáltatásban helyezkedett el. Velencén az országban az elsők között létesítettek gépállomást. Ám nyilvánvalóvá vált, hogy a nagy gazdaságoknak saját géppark kell. Az eredeti funkcióját elvesztő velencei gépállomást az Agárdi Mezőgazdasági Kombinát vette át. Agrokomplex nevű ipartelepként állattenyésztő telepek szerkezeteit, berendezéseit készítették. Ragasztott faszerkezetek tartóelemeit többek között sportlétesítményeknél is használják.

VEZETÉKES VÍZ

A tó környékén elegendő jóminőségű ivóvizet nem lehet kitermelni. Ezért a Duna Ercsi-i partszakaszától kellett kiépíteni a regionális vízműrendszert. 1966-ban megalakult a Velence-tavi Vízmű Társulat. A főművek költségeit az állam viselte, az elosztó hálózat építése a lakosság feladata volt. 1967-ben megkezdődtek a kivitelezési munkák Gárdony és Agárd területén. 1968-ban Velence és Kápolnásnyék is csatlakozott a társulathoz. Víz tározókat építettek Velencén a Bence-hegyen, Sukorón az országút mellett és az erdő szélén, továbbá Nadapon a Templom-hegy oldalán. A vízmű üzemeltetését a Dunántúli Regionális Vízmű Rt. látja el. A Vízmű helyi adminisztrációs és szerelő részlege a Pusztaszabolcsi út mellett van.

A vízügyi fejlesztésekhez kapcsolódóan 1969-ben Agárdon megépült a szennyvíztisztító-telep és megkezdődött a fő gyűjtőcsatorna-rendszer kiépítése.

1972-ben a társulat átalakult Velence-tavi Regionális Víz- és Csatornamű Társulattá.

ISKOLÁK

Az iskolák az államosításig többségében egyházi kezelésben, illetve irányítással működtek. Az Újtelepen községi iskola volt. Az állami kezelésű árvalány iskolában keresztes nővérek tanítottak. A távoli Tükrösön is volt iskola.

A katolikus és a református egyházközségnek is voltak tanítói, földjei is. A református közösség tanítói javadalmához többek között 8 k.hold 985 ö^l tartozott. 1948 után a régi református iskolába és az újtelepi iskolába az alsó- tagozatosok jártak, a mai könyvtár épületébe pedig a felsőtagozatosok.

Meszleny Pál kúriáját 1946-ban a háborús károk helyreállítása ellenében a Kultuszminisztérium bérbe vette üdülő céljára. Ugyanebben az évben az ingatlant államosították. 1948-ban a tó nagyon sekély volt. A minisztérium üdülő helyett inkább gyógypedagógiai iskolát létesített. A régi épület lakóháznak épült. Alkalmatlan volt ilyen intézmény céljára, ezért 1975-re megépítették az új kisegítő iskolát az Agrokompex mellett.

Az Entz Ferenc Mezőgazdasági Szakmunkásképző Iskola jelenlegi épületében az oktatás 1968-69-es tanévben kezdődött. Akkor elsősorban a megye mezőgazdasága számára képezték növénytermesztő gépészeket. 1976-ban az iskolához került a megszűnt Váli Mezőgazdasági Szakmunkásképző Intézetből a szőlő- és gyümölcstermesztő kertészképzés. 1988-tól indult a dísznövény-kertész szakmunkás, 1992-től a mezőgazdasági gazdaasszony, az általános kertész, az általános mezőgazdasági szakmunkás (gazda), 1996-ban

az általános állattenyésztő szakmunkás képzés, 1997-től a falusi vendéglátó szakmunkásképzés. Ezekben a szakmákban jelenleg is folyik szakképzés.

1972-ben Kápolnásnyéket, Velencét, Nadapot, Sukorót közigazgatásilag összevonták. Kápolnásnyék és Velence határán, de Nyék területén megépült az új 16 tantermes, uszodával is rendelkező iskola. A 79-80-as tanévet már ebben az új épületben kezdték meg. 1991. január 1-jével a községek ismét önállóak lettek. Az oktatás megoldásáról a legilletékesebbnek, Fehér Györgyné igazgatónőnek tájékoztatását közlöm:

„AZ ISKOLA ÉS A FALU”

(Az iskola a település része)

1993-ban a nagyközségek szétválásával Velence iskola nélkül maradt. Az öt település által fenntartott Velencei Általános Iskola Kápolnásnyék közigazgatási területére került a

településhatár vonalának átrajzolásával. Az akkori önkormányzat úgy döntött, hogy iskolát alapít. Ebben az évben, 1993-ban, két tanterem az Újtelepen, kettő pedig a faluban a régi református iskola épületében, egy helyiség a Kastélyban a Nyugdíjas Klubban állt öt osztály rendelkezésére. Első-második osztály mindkét településrészen, a harmadik osztály vezetésem alatt a Kastélyban.

Igen szerény körülmények között, de nagy lelkesedéssel kezdtük az iskolaalapítást. A tantermekben kopott iskolabútorok mellett csak egy-egy televízió képviselte a technikát. Működésükre az első időben különösen a családias légkör volt a jellemző. A kis létszám és a nagyon erős élni akarás tartotta össze a kis csapatot.

A faluszerkezet adta elvárás érvényben maradt, lehetőleg mindkét rész gyermekei közel legyenek

iskolájukhoz, különösen az alsó tagozatban. Ilyen körülmények és feltételek mellett kaptam megbízást iskolaszervezésre. A református egyház visszakérte és kapta épületét. Döntés született új iskola építéséről. Abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy a tervező munkától az épület átadásáig részese lehettem a megvalósításnak. A terv és cél egy gyermekközpontú épület létrehozása volt. A feltűnően szép iskola Szabó Zsolt terve alapján készült. Az átadáskor a tornateremnek és négy tanteremnek örültünk 1994. augusztus 20-án. A tanévnyitó idejére már szűk lett az iskola, mert jelentkezett egy osztály a régi iskolából, hogy itt kívánják folytatni tanulmányaikat. Két hét alatt a jobb oldali tetőtérben elkészült a két „kis terem”, azaz foglalkoztató, ahol ideiglenesen minden gyermeket elhelyezhettünk. A két településrész között iskolabusz-járatot kellett működtetni, egy osztály ingázott. Az

úszásoktatást a KŐFÉM uszodában oldottuk meg. Ebben az évben a zeneiskola fejlesztése is beindult, furulya és zongora tanszak a Herman László Zeneiskola kihelyezettjeként. Mint pedagógiai programunkban is rögzítettük, felvállaltuk az integrált oktatást. Eltérő képességű és mozgássérült gyerekeket fogadtunk be, részmunkaidőben gyógypedagógust alkalmaztunk oktatásukra.

A tanulócsoporthoz növekedése újabb tantermeket követelt. Alaposan előkészített, jól megfontolt egyeztetés-sorozat után a Fejér megyei Alapítványoktól az önkormányzat húsz évre bérbe vette a volt KISZ-tábor oktatási épületét és tornaterem együttesét. 1995 őszén négy tantermet alakított ki az önkormányzat első lépcsőben. 1996 ősztől a volt játékterem „feldarabolásával” újabb négy tanterem készült el. A tanulócsoporthoz fejlődésével tovább kellett

folytatni az építkezést. Az 1998/99-es tanévre a faluban egy, az Újtelepen további két tanteremre volt szükség. Az 1999/2000-es tanévre a tanterembővítést be tudjuk fejezni, ha a faluban egy foglalkoztató elkészül a tetőtérben és az Újtelepen is lesz két falbontással kialakított terem.

Mindkét iskolarészben van tornaterem, melyeket nyitott módon üzemeltetünk. Értelmezésünkben ez azt jelenti, hogy óvodás kortól felnőtt korig használhatja az arra igényt tartó velencei lakos. A társadalmi megítélés kétféleképpen érzékelhető számunkra: egyik módja az adományok hosszú sora, a másik a szülők jelenléte az iskolai rendezvényeinken.

A település önkormányzata, a szülők közössége komolyan vette iskolaépítő szándékát. Ez összecsengett a pedagógusok hozzáállásával. Iskolatáborok, országjáró kirándulások, színház

és hangversenybérletek szervezése, megvalósítása tette tartalmasabbá tanulóink szabad idejét.

Az iskolai munka eredményességét a tanulmányi versenyeken elért eredmények is mutatják, de a végzett nyolcadik osztályos tanulók továbbtanulása is kiemeli a pozitív pedagógiai munkát.

A faluban nemcsak dolgoznak, hanem élnek is iskolánk pedagógusai. Aktív részesei a faluszépítő munkának, a vendégváró nyári rendezvénysorozatnak. Mindezek ismeretében jó a lakossági megítélés. Elfogadnak bennünket, mindig van, akihez bizalommal fordulhatnak.

Nyékre a Vörösmarty Mihály Általános és Középiskolába más faluból, így Velencéről is járnak tanulók. Fehérvárra, az iskolavárosba már

az az 1930-as években is sok diák járt be vonattal.
Ma az autóbuszjáratok megkönnyítik a bejárást.

KÖZSÉGÜNK LELKIPÁSZTORAI

Források: Adatok a Velencei Református Egyház történetéhez, 1993.

<i>Veresegyházi István</i>	1686-1714
<i>Lepsényi János</i>	
<i>Lovasberényi István</i>	
<i>Fogtői Pál</i>	-1743
<i>Bicskei Tóth János</i>	1743-1765
<i>Csepregi István</i>	1765-1780
<i>Füredi József</i>	1780-1784
<i>Végh Mihály</i>	1784-1796
<i>Hollosi Filep Ádám</i>	1796-1804
<i>Borsothy Ferenc</i>	1804-1816
<i>Norody Ferenc</i>	1816-1822
<i>ifj. Hollosy Filep Ádám</i>	1822-1837
<i>Gaál Sándor</i>	1837-1847
<i>Erdélyi István</i>	1847-1958
<i>Czucz Lajos helyettes</i>	1858-1859
<i>Kerek György</i>	1859-1875
<i>Decsi Károly</i>	1875-1927
<i>Válvi Miklós</i>	1927-1964
<i>Máté Sándor helyettes</i>	1968-1968

<i>Sipos Árpád helyettes</i>	1968-1970
<i>Bartha Géza helyettes</i>	1970-1970
<i>Szénási Sándorné</i>	
<i>Szénási Sándor</i>	1970-1981
<i>Kertész Péter helyettes</i>	1981-1982
<i>Bölcsföldi László</i>	1982-

Katolikus forrás a História Domusból, 1778-tól

<i>Anyakönyvek</i>	1775-től
<i>Győre János</i>	1775-
<i>Pöthe Ferenc</i>	1812-
<i>Kiszner Sebestyén</i>	1824-
<i>Rupf Vilmos</i>	1862-
<i>Meszleny Károly</i>	1871-
<i>Beleznay István</i>	1878-
<i>Peék Gyula</i>	1903-
<i>Deym Béla</i>	1920-
<i>Dr. Burián Imre</i>	1938-
<i>Fejér János</i>	1962-
<i>Sörédi András</i>	1964-
<i>OFM Cop (szerzetesi nevén) Arnold</i>	
<i>Gévai László</i>	1989-
<i>Sörédi Imre</i>	1992-

Jó volna, ha az eseményeket a civil szférában is összegyűjtve feljegyeznék.

1972-ben a Református Egyház kisajátítás ellenértékéből a Pusztaszabolcsi úton ingatlant vásárolt imaház céljára. Az évek folyamán az épületet átalakították, felújították, komfortosították.

Új ravatalozó is épült 1997-ben. Oláhné Surányi Ágnes polgármester asszony szorgalmazásával 1998-ra felépült a baptista templom is az Újtelepen.

A község élén választott bírók voltak:

Szórádi András	1928-30-ig
Bárány Károly	1930-39-ig
Enyedi István	1939-45-ig
Géjő Pál	1945-48 között viselte tisztét.

A lakosság 1990-ben polgármesternek Gulyás Józsefet választotta meg. 1994-ben Oláhné Surányi Ágnest, 1998-ban újra őt választották meg polgármesternek.

NÖVÉNYVÉDŐ ÁLLOMÁS

Velencének közismert létesítménye a Megyei Növényegészségügyi és Talajvédelmi Állomás. Bejárata előtt szép örökzöld gyűjteményt telepítettek.

A '70-es évek elején megépült az M7-es autópálya Velencét átszelő szakasza. A benzinkutaknál parkolót, fel- és lehajtó utakat építettek.

A '70-es években üdülő (úttörő) táborokat létesítettek: a Beck kertben a KISZ tábort, a Meszleny parkban az EXPRESSZ tábort, a Budapest. XIII. kerületi úttörő tábort, Budapest, IV. kerületi úttörő tábort, a Székesfehérvári Járási Tanács üdülő táborát. A Tóbíró-köz mellett a KNEB (Központi Népi Ellenőrzési Bizottság), az Állami Számvevőszék üdülő és továbbképző intézetét építették meg.

Tutyin honvédségi lokátorállomást létesítettek. A tiszteknek az Újtelepen lakótelepet építettek. Aszfalt burkolatot kapott a Pusztaszabolcsra vezető út. Az Ófaluban a baracskai rab-gazdaság alkalmazottainak építettek lakásokat. A Fő utcában volt a Vörösmarty Tsz műanyag üzeme.

Turisztikai látványosság a református temető bejáratánál Molla Szadik sírja. Ő Vámbéry Árminnak volt segítő útítársa. A velencei Tóbiás Mária Erzsébet volt a felesége. Mohamedán vallása miatt a református temető szélén temették el. A múlt század végén betelt a katolikus temető. Nagyapám, id. Meszleny Pál a temető melletti „Lajos földeket” adta az egyháznak cserébe a régi temetőért, melyben a család 52 tagja van eltemetve.

A KÖZSÉG EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁSA

A velenceiek tisztelettel és hálával emlékeznek dr. Kovács Árpád körorvosra. Velence nagy öregje 1926 és 1967 között volt körorvos. Sokan nyugdíjazása után is még a régi orvosukhoz jártak, később Budapestre költözött. Több mint 90 évet élt.

Árpi bácsi után dr. Bakóné dr. Rajkovits Hedvig, dr. Dorsits István, dr. Szigeti Margit, dr. Sirák Andás és dr. Szabó Irén lettek körzeti orvosok az Ófaluban. Közlöm dr. Sirák András összeállítását Velence egészségügyi ellátásáról:

„Az egészségügyi alapellátást Velencén három családorvos és egy gyermekorvos biztosítja. Valamennyien háziorvosok, illetve gyermekgyógyászat szakvizsgával rendelkeznek. Ezen kívül két fő fogorvos rendel a nagyközségben, akik szintén fogszakorvosi

képesítéssel rendelkeznek. A három rendelő a község különböző pontjain nyert elhelyezést: a Zárt u.4., a Fő u. 2. és a Tópart u. 34. számú házban működnek. A Fő u. 2. alatti rendelőben működik a fogászat.

Az egyik legjelentősebb pozitívum az egészségügyi szolgáltatások közül a minden napra szervezett orvosi ügyelet, ami hétköznapokon délután 17 órától másnap reggel 7-ig, munkaszünetes napokon pedig folyamatosan működik biztosítva a velencei lakosok, az itt nyaraló vendégek és a környező települések ügyeleti orvosi ellátását.

Az egyik rendelőben a budapesti Semmelweis Orvostudományi Egyetem keretében háziiorvosi oktatás, szakvizsgáztatás is működik, valamint itt működik Fejér megye 220 háziiorvosi praxisának szakfelügyelete is.

A fenti alapellátási szolgáltatások mellett fizioterápiás rendelés üzemel, nőgyógyászati és szemészeti, valamint üzemorvosi szakrendelés működik magánrendelésként."

Az Újtelepen '67-ben készült el a Zárt utca 2-ben az új rendelő, 1967-73-ig dr. Berényi Lídia, most pedig dr. Nagy Hilda a körzeti orvos.

A község csecsemő- és gyermekorvosnője: dr. Oszvald Éva. Szemorvosnő: dr. Fejes Gabriella, fogorvosok: dr. Gerhard Márta és dr. Szegedi József, akik a Fő u. 2-ben rendelnek. Csecsemő- és terhes tanácsadó sokáig Döbrentei Lászlóné „Borika nővér” volt, őt Balassa Józsefné követte. Dr. Tarr József nőgyógyász magánpraxist folytat. E téren óriási fejlődésről számolhatok be gyermekkorom óta, mi még otthon születünk, bába segédletével.

Az ápolónők közül hálával gondolnak vissza a sokáig szolgált Hublik Mancira. Győri Zsuzsa, Vörösmartyné mondta el, hogy milyen felelős munkát végeztek: vért

vettek, kötözni jártak. Még negyedszázad után is emlegette, hogy amikor 83 éves apámat kötözte, milyen harapós kutya volt a háznál.

A TÓ MEDRÉNEK RENDEZÉSE; KOTRÁS

A Velencei-öböl az észak-nyugati hullámverés, a Bágyom- és a Csontréti patakok hordalékától eliszaposodott. Ezért az öblöt, a Papkert-alját, a Templom, meg az Öregtisztás körüli nádasokat kikotorták. Az öblöt betonba rakott kőfallal szegélyezték, és több partszakaszt feltöltöttek. Mesterséges szigetet létesítettek úgy, hogy oszlopokra erősített drótfonat mögé beeresztették a kotrók nádgyökeres, limbusos zaggyát. Felújították a régi velencei és a velenceifürdői strandokat. Megépítették a könyvtár előtti Express strandot, a KNEB strandját, a Panoráma Campinget, az

északi strandot, meg a mellette lévő hajókikötőt. Meghagytak hat szabad strandot is.

Sukoró és Velence között 2,5 km-en kikotorták a nádist kajak-kenu pálya céljára. Mellette a partszakaszon sátorozó területet alakítottak ki. Ennek északi oldalán aszfaltozott utat építettek, az autópálya zajának felfogására nyárfás, olajfüzes erdőt telepítettek. A tó déli partján is Velencétől a dinnyési felüljáró-hídig is aszfaltozott út készült. A kotrás következtében a Velencei öböl fürdésre alkalmassá vált. A Bágyom-patak baloldali mólója mellett, hajókikötőre gondolva, mély gödröt kotortak. A strandolók közül sajnos többen belefulladtak ebbe a gödörbe. Az időszakos, bizonytalan bója-jelzés elégtelen!

ÉSZAKI ÜDÜLŐ KÖRZET

Az infrastruktúra bővítése vonzotta az üdülőépítőket. Az északi parton beépült a Kőrmös-dűlő, a Páskom, a Bence-hegy tőfelőli palástja. Ahol utca kialakítására volt lehetőség beépítették a kertek végét, vagy eladták házhelynek. Mindez a lakosság anyagi fellendülését hozta magával.

A hagyományos szőlőgazdálkodás megszűnt. A Bence-hegyen tájba illő igényes épületek emelését írták elő. A hegy tetejéről szerencsésen lebontották a vidéket csúfító „kilátó”-tornyot. Aki ismeri a tájat, az tudja, hogy a löszhátságok miatt 10-15 m-es kilátási magasságból sem látni érdemlegesen többet, mint a Bence-hegy csúcsáról. Távcsővel viszont nagyon érdekes körülpásztázni a tavat, a tájat. Gyorsan megtérülő beruházás volna, ha például egy nyugdíjas főszezonban néhány óráig felügyelne egy ilyen optikát és a hegycsúcs is eredeti szépségében maradna meg.

BÁGYOM-PATAK TORKOLATA

Sajnos a gyönyörű fekvésű település közepén, a Bágyom-patak torkolatánál ott csúfoskodik a két skatulya-építmény és a siralmas állapotú Meszleny-park. A parkban értékes fák vannak: vízi ciprus (taxodium), óriás mocsári tölgyek, vörös levelű juharfák, 5 törökmogyoró fa (köztük három darab kb. 250 éves), hatalmas vadkörte, egyenes és csüngő kőriscfák, sophorák (japán akácok) és rezgőnyárfák stb. A ház mellett volt egy nagy tujafa. Egyszer 12 fülesbaglyot számláltunk meg rajta.



MADÁRVILÁG

A Velencei-tó és környékének madárvilága híresen gazdag. A Dinnyés-Fertői (Nádasztó) védett területen láthatjuk a legtöbb vízi és ragadozó madarat. Már feledésbe megy, hogy a Gurgyaltól keletre lévő magaslatot Tűzokhegynek hívták. A tutyisi dombtetőn, ahol most a radarok vannak, költő tűzoktyúkot figyeltem meg. Kedves a bütykös hattyúk elszaporodása. Elegánsan odaúsznak a horgászokhoz, sőt a fürdőzők közé is bemerészkednek. Chernel István, nagyapám unokatestvére, a magyar ornitológia megalapítója sokat tett a madártani ismeretek elterjesztésére. Egy angol ornitológus csodálkozott, hogy még a csáklyás halász is latinul nevezett meg madarakat.

Vidra is van a tóban. 1944 őszén a Dinnyés-kajtori csatornában ejtettem el egy hatalmas példányt. Akkor még nem volt védett állat. A halászok szidták a pénzmapockokat, mert elszakítják varsáikát. Most

örülünk, ha meglátunk egyet is. A sukorói völgyekben sok az énekes madár.

VÁSÁRTARTÁS

Az úttörőtáborok közül az újjáéledő ifjúsági mozgalmainak méltányos volna juttatni egyet. Velencének vásártartási joga volt. Tavasszal és ősszel volt állat- és kirakodó vásár. Nyaranta kirakodó, használt autó és hasznáلتcikk vásár fellendítené a községet. Erre alkalmas volna az állomás környéke. Nyáron hetenként két piacnap is jó forgalmú volna.

TURISTA UTAKAT AZ ERDŐBE!

Ilyen felkapott üdülőhelyet meg kéne nyitni erdős hegységünket a természetjárók előtt. Czirákyék annak

idején a vadkár megtérítéseinek elkerülésére kerítették be erdejüket. Mikor a 6-os számú honvédségi üdülőt létesítették, jól jött az exkluzivitást kedvelő vadászoknak a körülkerítettség. A nép az egykori honvédelmi miniszterről „Cinege” rezervátumnak nevezte el a lovasberényi erdőt. Czirákyék vadászházát a loggiás, fürdőmedencés vadász-szálló luxusa messze felülmúlja. A vadban sokkal gazdagabb Telki-Nagykovácsi vadvédelmi területet is átszelik a turistautak. A honvédség most leadja luxus területeit, ezért szükséges volna lépéseket tenni a turisták érdekében is.

Először a Meleghegy – Murvabánya – Templomhegy – Nyírhegy – Nyírhegyi-kapu turistautat volna jó megnyitni. Ezután a Nadap – Buchli-völgy – Murvabánya – Mária-völgy – Vadászkastély – Szűzvári kapu útvonalat volna célszerű megnyitni.

Igen szép kirándulás a Pázmánd – Kálvária hegy (régiesen Zsidókő) – Csekési hegy – Csekési völgy – Csúcsoshegyi séta is.

Az Újtelephez közel a Gurgyal-völgyében kis víztározókkal, könnyen fásítható hangulatos ligetek volnának kialakíthatók.

A tóban a velencei mesterséges sziget északi csúcsáról csodálatos látvány nyílik a dombságra és annak lágyan ringó tükörképére. Jó volna mólót töltögetni Velencefürdő felől a szigethez. Dícséretes az önkormányzat igyekezete a közterületek fásítására, virágosítására.

ELANYAGIASODÁS – SZELLEMI EMELKEDÉS

A lakosság az elmúlt évtizedekben számos úton mellékjövedelemre tett szert. Háztáji gazdaságban, mellékállásban, szoba kiadással, alkalmi munkával egészítették ki jövedelmüket. Sajnos az elanyagiasodás is

teret nyert. Ennek sok az összetevője: szemlélet, ráhatás, versengés, szellemi igénytelenség, közöny, stb. Nagy tisztelettel nézünk az elhivatott pedagógusainkra, akik lehetővé tették az iskolai vallás-erkölcsi oktatást. Fokozott megbecsülés illeti az oktatókat.

Kevés községnek van ilyen szép könyvtára. Felemelő élményben részesülünk a Veszprémi Zeneművészeti Szakközépiskolások előadásain. Velencei gyerekek megkedvet kapnak, hogy Veszprémben tanuljanak tovább. Élvezeteseek a mind nagyobb közönséget vonzó operett- és dalestek.

INTENZITÁSI ZÓNÁK A LAKÓTERÜLETEK KÖRÜL

A rendszerváltás után a mohar-földeken is jelöltek ki területeket a szövetkezeti résztulajdonosok és

kárpótlási jegyekkel rendelkezők számára. Ez a terület Pusztaszabolcs határa mellett van. Családi jövedelmet kiegészítő gazdálkodásra, ültetvény létesítésére, a velenceieknek messze van. A Pusztaszabolcsi Tsz. megbízottjai meg is jelentek az árverésen és mindjárt bérleti szerződéseket kötöttek az új tulajdonosokkal. Ha megannyi nehézségekbe ütközik is, a földcserét a lakott területekhez közeliekre, a biztató jövő miatt, végre kell hajtani.

FELLENDÜLŐ VIDÉKÜNK

Országosan kiemelt üdülőkörzet vidékünk. Tavasz, lankás, virányos tájunkra külföldi üdülni vágyók szívesen visszajárnak. Öröndetes a Velencei Református Egyházközség által létesített Timoteus ház. Hitbuzgalmi, társadalmi és üdülési célt szolgál. A Vértessaljai Esperesi kerület támogatásával sikerült megvalósítani. Olyan sikeres, hogy már bővíteni kell. A létesítmények, a célkitűzések újabb és újabb feladatokra buzdítanak. Kultúrintézményeink, a rendezvények, a környezet gondozás, civilizációnk előmozdítói.

KEDVES OLVASÓ!

Mit tennél:

1. A foglalkoztatás növelésére?
2. Mely területeken lenne helyes házhelyeket kialakítani?
3. Hol és milyen sorrendben növelnéd az alapellátást, az infrastruktúrát?
4. Hová telepítenél vízisport, vitorlás iskolát? (55 évvel ezelőtt Velencefűrdőn szereztem vitorlásvezetői jogosítványt. Most inkább a szörfözés (surf) terjedt el).
5. Mit teszel a közösségi szellem, az önkezdeményezés növelésére?
6. Gregor József operaénekes, miután Gárdonyban vett házat, a TV-ben így nyilatkozott: „Itt olyannak is köszönnek az emberek, akivel nincsenek ismeretségben”. Jó köszönő vagy-e?
7. Mit tartasz szükségesnek a közerkölcs, a közbiztonság növelésére?
8. A „Velencei kalmár”-ban Shakespeare ismételt hangoztatja: „A Velencei Köztársaság összeomlik, ha

az adott szót nem tartják be.” Igényeled-e a pontosságot?

9. Szépen, választékosan beszélsz-e? Igényes vagy-e szavaidban? Kiállsz-e meggyőződésedért?

Kisfaludy Károllyal mondjuk:”A múlt csak példa legyen most, és égve a honért büszkén nézzen előre szemünk!”

